
III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

Z ORZECZNICTWA TRYBUNAŁU KONSTYTUCJNEGO

Glosa do wyroku z 26 października 2010 r., K 58/07¹

1. Wyrokiem z 26 października 2010 r. Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 86 ust. 2 w związku z art. 86 ust. 1 pkt 1 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych² w zakresie, w jakim przepis ten określa zobowiązania budżetu państwa do finansowania składek na ubezpieczenie zdrowotne – bez względu na wysokość osiąganych przychodów – rolników podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, którzy prowadzą działalność rolniczą na gruntach rolnych, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 84 i art. 2 Konstytucji RP³.

Z wnioskiem o stwierdzenie niezgodności przepisów ustawy zdrowotnej w zakresie finansowania z budżetu państwa składek na ubezpieczenie zdrowotne wszystkich rolników prowadzących działalność rolniczą na gruntach rolnych wystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich, argumentując, że sytuacja dochodowa rolników jest obecnie bardzo zróżnicowana, nie ma przeto rzeczowego uzasadnienia finansowania z budżetu państwa składek na świadczenia zdrowotne osób – niejednokrotnie bardzo zamożnych – tylko dlatego, że są one rolnikami prowadzącymi działalność na gruntach rolnych. Rolnicy ci – zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich – powinni być potraktowani w taki sam sposób, jak pozostałe osoby objęte ubezpieczeniem zdrowotnym. Trybunał Konstytucyjny uznał argumentację podniesioną we wniosku za przekonującą i podzielił opinię o konieczności oceny zgodności z Konstytucją zakwestionowanych przepisów.

¹ Sentencja wyroku: Dz. U. Nr 205, poz. 1363, OTK -A 2010, nr 8, poz. 81.

² Dz. U. 2008, Nr 164, poz. 1027 ze zm. (dalej: ustawa zdrowotna).

³ Ustawa z 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.

2. Dokonując zmian w systemie opodatkowania osób fizycznych u progu transformacji ustrojowej RP na początku lat dziewięćdziesiątych, ustawodawca uznał, że ówczesny poziom organizacji i wielkości produkcji rolnej nie pozwala na sprostanie przez rolników procedurom precyzyjnego ustalania uzyskiwanych przychodów, ponoszonych kosztów z działalności rolniczej oraz rzeczywistego dochodu. Procedury te były zaś warunkiem objęcia gospodarczej działalności indywidualnych rolników obowiązkiem podatkowym w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych⁴. Wyłączenie z obowiązku opłacania podatku dochodowego od osób fizycznych zwalniało rolników z opłacania składki zdrowotnej. W efekcie głębokich przemian gospodarczych, jakie zaszły w ciągu ostatnich dwudziestu lat, sytuacja ekonomiczna i społeczna rolników uległa jednak diametralnej zmianie. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu do głosowanego wyroku zwrócił uwagę, że grupa społeczna, jaką stanowią rolnicy – tak jak są ujmowani w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników⁵ – nie jest jednorodna. Trybunał wskazał, że w grupie rolników występują zarówno osoby o dochodach nieodbiegających od poziomu dochodów osób będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych, jak i osoby o bardzo wysokich dochodach, znacznie przekraczających średnią krajową. Nadal też można wskazać znaczną liczbę rolników o niskich lub bardzo niskich dochodach. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, zdolność do ponoszenia ciężarów związanych z daninami publicznymi, w tym składki na świadczenia zdrowotne, we wskazanych grupach rolników jest niejednolita. Argumentacja Trybunału Konstytucyjnego oparta została na wykładni konstytucyjnych zasad równości oraz sprawiedliwości społecznej⁶. W świetle powołanych zasad wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relewantną) powinny być traktowane równo, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Zasada równości zakłada jednocześnie różne traktowanie podmiotów różnych, czyli podmiotów, które nie posiadają wspólnej cechy istotnej. Różnicowanie sytuacji ekonomicznej rolników powoduje, że zasada równości nie znajduje uzasadnienia w odniesieniu do obowiązku opłacania z budżetu państwa składki na ubezpieczenie zdrowotne rolników i konieczne jest przyjęcie dalszego kryterium dyferencyjnego. Kryterium to winno pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, takim kryterium odróżniającym w sferze rolnictwa powinien być dochód uzyskiwany

⁴ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz. U. 2010, Nr 51, poz. 307 ze zm.

⁵ Ustawa z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz. U. 2008, Nr 50, poz. 291 ze zm.

⁶ Argumentacja ta była już przedmiotem glosy, zob. A. Bień-Kacała, w: „Prawo i Administracja”, t. IX, 2010, s. 309-317; zob. też wyroki TK z 6 maja 1998 r. (K 37/97, ZU 1998, nr 3, poz. 31) oraz z 2 grudnia 2008 r. (P 48/07, sentencja opublikowana w Dz. U. 2008, Nr 219, poz. 1409).

z prowadzonej działalności. Uznając, że wprowadzenie kryterium dochodowego, a tym samym usunięcie stwierdzonej niekonstytucyjności kontrolowanych przepisów ustawy zdrowotnej, jest skomplikowane i wymaga spójnych zmian legislacyjnych, Trybunał odroczył utratę mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu na okres 15 miesięcy⁷.

3. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego, jako rozstrzygnięcie o znaczeniu systemowym, dokonujące zasadniczej zmiany w zasadach opodatkowania rolnictwa, zasługuje na aprobatę. Argumentacja prawna przedstawiona przez Trybunał jest przekonująca i stanowi istotny głos w toczącej się dyskusji nad koniecznymi zmianami w sferze gospodarczego statusu producentów rolnych oraz współczesnej produkcji rolnej, włączonej w mechanizmy Wspólnej Polityki Rolnej oraz jednolity rynek rolny Unii Europejskiej. Uwzględniając wszystkie mankamenty oraz słabości polskiego rolnictwa, nie wolno jednak marginalizować zmian, które w znaczący sposób wpłynęły na transformację dawnych stosunków gospodarczych i kształtują nowe relacje. W tym zakresie wyrok Trybunału Konstytucyjnego ma znaczenie zasadnicze. Na jego kanwie należy jednak wskazać daleko idące konsekwencje prawne, słabo jak dotychczas sygnalizowane w toczącej się dyskusji. Dokonanie formalnej dyferencjacji producentów rolnych według kryterium dochodowego wymaga szeroko zakrojonej ingerencji legislacyjnej, która uporządkowałaby status prawny producentów rolnych prowadzących towarową działalność rolniczą w sferze powszechnego obrotu gospodarczego, a w konsekwencji ustaliła zasady naliczania i poboru składki zdrowotnej. Moje dalsze uwagi będą przeto zmierzały do wskazania najważniejszych (niezbędnych) zmian legislacyjnych.

4. Pierwszym obszarem, w którym konieczne będzie dokonanie zmian legislacyjnych, są przepisy regulujące działalność gospodarczą.

4.1. W prawie polskim działalność rolnicza nie została jednolicie zdefiniowana. Ustawodawca dla określenia czynności gospodarczych producentów rolnych posługuje się na gruncie ustaw szczególnych różnorodnymi pojęciami, takimi jak „rolnictwo”, „produkcja rolna lub rolnicza”, „rolnicza działalność wytwórcza” czy „prowadzenie gospodarstwa rolnego”, przy czym określenia te nie zawsze odwołują się do aspektów gospodarczych. Dla potrzeb obrotu gospodarczego, a zatem także dla oceny efektów ekonomicznych produkcji rolnej, zdecydowanie większe znaczenie ma konstruowane na gruncie obowiązujących ustaw pojęcie „wytwórczej działalności rolniczej”. Służy ono do charakterystyki aktywności gospodarczej producenta rolnego, bez względu na organizacyjno-prawną formę, w jakiej jest prowadzona. Aktywność ta ma naturę wytwórczą, przy czym zakres czynności produkcyjnych zawsze obejmuje co najmniej wytwarzanie produktów w stanie naturalnym we własnym procesie produkcyjnym. Tym samym pojęcie rolniczej działalności wytwórczej zakłada aktywne współistnie-

⁷ Sentencja wyroku ogłoszona został 3 listopada 2010 r.

nie odpowiednio zorganizowanej jednostki produkcyjnej, podmiotu prowadzącego działalność przy wykorzystaniu składników takiej jednostki oraz efektu końcowego, jakim jest produkt rolny przeznaczony do obrotu gospodarczego⁸. Działalność ta ma naturę gospodarczą, ale nie jest włączona w sferę powszechnych reguł działalności gospodarczej. W art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej⁹, który zawiera wyliczenie poszczególnych rodzajów działalności gospodarczych, działalność rolnicza została pominięta, zaś art. 3 tejże ustawy zawiera zastrzeżenie, że do sfery działalności rolniczej nie stosuje się przepisów powołanej ustawy.

Przy dokonywaniu zmian, niezbędnych do usunięcia niekonstytucyjności przepisów kształtujących zasady finansowania świadczeń zdrowotnych rolników, konieczna będzie nowelizacja przepisów regulujących obrót gospodarczy. Odnosi się to zwłaszcza do postanowień ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, które powinny zostać zrehabilitowane tak, by nie budziło wątpliwości, że rolnicza działalność wytwórcza jest działalnością gospodarczą, a jedynie ze względu na specyfikę organizacji procesów produkcyjnych podlega przepisom szczególnym. Ustalając zaś kryterium dochodowości stosownie do głosowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, uwzględniać należy dochody uzyskiwane z wytwórczej działalności rolniczej będącej kategorią działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie gospodarczej.

4.2. Przyjęcie, że wytwórcza działalność rolnicza jest kategorią działalności gospodarczej, powinno także skutkować zmianami w zakresie rejestracji producentów i produkcji rolnej. Żaden z obowiązujących rejestrów rolniczych nie odpowiada w pełni funkcjom realizowanym przez sądowy rejestr przedsiębiorców¹⁰ lub ewidencję działalności gospodarczej¹¹. W odniesieniu do sfery rolnictwa najszerszy jest rejestr gospodarstw rolnych¹². Jednakże samo posiadanie i zarejestrowanie gospodarstwa nie oznacza, że jest w nim prowadzona jakakolwiek działalność wytwórcza. Charakter gospodarstwa rolnego jako jednostki organizacyjnej nie jest bowiem uzależniony od prowadzenia bądź nieprowadzenia w nim wytwórczej działalności rolniczej. Wprowadzenie odrębnego rejestru dla osób prowadzących profesjonalną rolniczą działalność gospodarczą w rozmiarze towarowym pozwoli na w miarę klarowne

⁸ Szerzej zob. R. Budzinowski, *Koncepcja gospodarstwa rolnego w prawie polskim*, Poznań 1992 s. 103 i n. oraz powołana tam literatura; idem, *Prawne pojęcie działalności rolniczej*, „Prawo i Administracja”, t. II, 2003, s. 167; zob. też M. Budzinowska, *Kilka uwag w kwestii kwalifikacji oraz pojęcia działalności wytwórczej w rolnictwie w świetle ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, „Prawo i Administracja”, t. IX, 2010, s. 219-230.

⁹ Ustawa z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz. U. Nr 173, poz. 1807 ze zm.

¹⁰ Ustawa z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz. U. Nr 168, poz. 1186 ze zm.

¹¹ Art. 23-45 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

¹² Ustawa z 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, Dz. U. 2004, Nr 10 poz. 76 ze zm.

odróżnienie producentów rolnych od posiadaczy nieruchomości rolnych, którzy jedynie zamieszkują obszary wiejskie i nie zajmują się profesjonalną rolniczą działalnością wytwórczą.

5. Kolejnym zagadnieniem, jakie należy rozważyć na gruncie głosowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, jest ustalenie zasad opodatkowania producentów rolnych prowadzących rolniczą działalność wytwórczą.

Podstawowym podatkiem obciążającym osoby prowadzące działalność rolniczą jest obecnie podatek rolny wymierzany na podstawie ustawy o podatku rolnym¹³. Podatek rolny należy do podatków przychodowych, w których przedmiotem i podstawą opodatkowania jest przychód, czyli cały wpływ brutto osiągnięty z określonego przedmiotowo źródła o charakterze gospodarczym, jakim jest obszar gruntów rolnych – bez względu na to, czy jest na nim prowadzona rolnicza działalność wytwórcza lub inna powiązana z wykorzystaniem gruntów rolnych lub składników gospodarstwa rolnego¹⁴. Zastosowanie dotychczasowych reguł opodatkowania, tak jak wynikają one z ustawy o podatku rolnym, nie jest adekwatne do dokonania dyferencjacji rolników według wymaganego wyrokiem TK kryterium dochodowego. Przede wszystkim ze względu na to, że obciążenia z tytułu składki na świadczenia zdrowotne powiązane są z podatkiem dochodowym od osób fizycznych, który obejmuje wszystkie przychody uzyskiwane ze sfery aktywności gospodarczej oraz uwzględnia koszty związane z ich uzyskaniem. Ustalenie przychodów rolniczych według przelicznika właściwego dla podatku rolnego nie obejmuje przychodów uzyskiwanych z tytułu *stricte* wytwórczej działalności rolniczej ani subwencji czy dopłat związanych z instrumentami rynkowymi Wspólnej Polityki Rolnej, ani też możliwych do pozyskania z działalności pozarolniczej prowadzonej w ramach gospodarstwa rolnego. Nie pozwala też na odliczenie kosztów związanych z uzyskaniem przychodu. Ponadto, sposób ustalania przychodu w podatku rolnym nie rozwiązuje trudności z określeniem jego wielkości w sytuacji, gdy grunty oddane zostały (formalnie lub nieformalnie) do korzystania i pobierania pożytków innym osobom.

6. Nieadekwatność zasad naliczenia dochodów według reguł ukształtowanych przez ustawę o podatku rolnym widoczna jest także w odniesieniu od rolników dwuzawodowych oraz osób bezrobotnych władających gruntem rolnym.

6.1. Prowadzenie gospodarstwa rolnego w niepełnym wymiarze czasu pracy oraz podejmowanie innych form aktywności zawodowej nie skutkują utratą statusu producenta rolnego. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości nakazuje, by państwa członkowskie, definiując pojęcie producenta rolnego dla potrzeb obrotu gospodarczego, objęły nim wszystkich, którzy wytwarzają produkty rolne zdefiniowane w Traktacie oraz inne produkty naturalne i żywnościowe; prowadzą gospodar-

¹³ Ustawa z 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym, Dz. U. 2006, Nr 136, poz. 969 ze zm.

¹⁴ Szerzej zob. R. Wolański, *System podatkowy w Polsce*, Warszawa 2009, s. 33 i n.

stwo rolne zarówno w pełnym, jak i niepełnym wymiarze czasu pracy oraz zajmują się (obok *stricte* rolniczej działalności wytwórczej) przetwórstwem i handlem produktami rolnymi¹⁵. Dalsze poszerzenie sfery działalności traktowanej jako rolnicza dokonane zostało stosownie do ustaleń podjętych wskutek przeglądu Wspólnej Polityki Rolnej (*health check*)¹⁶, w którym za priorytetowe uznano działania realizujące zrównoważony i wielofunkcyjny rozwój rolnictwa europejskiego. Kierunek ten zakłada spełnianie przez rolnictwo nie tylko podstawowej funkcji, jaką jest wytwarzanie produktów żywnościowych, ale także realizację funkcji dodatkowych, takich jak ochrona środowiska (zwłaszcza gleby, powietrza i wody oraz bioróżnorodności), zachowanie krajobrazu, podtrzymywanie tradycji i kultury obszarów wiejskich. Tym samym zakres działalności podejmowanych przez rolników w nadchodzących latach będzie ulegał zmianie w ten sposób, że zarówno w ramach gospodarstwa rolnego, jak i poza nim prowadzona będzie działalność pozarolnicza, mająca charakter zawodowy i przynosząca określone dochody.

W kontekście powyższych uwag, nowe zasady opodatkowania nie mogą bazować wyłącznie na przychodach czerpanych z korzystania z nieruchomości, jak to ma miejsce przy podatku rolnym, ale muszą zostać zmienione, tak aby objąć również inne dopuszczalne lub zalecane formy aktywności zawodowej.

6.2. Omawiając zagadnienia wielozawodowości rolników, w kontekście zasad ustalenia ich przychodów, należy zwrócić uwagę na specyficzne problemy związane z rolniczym bezrobociem. Powszechnie wiadomo, że obowiązujący obecnie system ubezpieczenia społecznego rolników obejmuje znaczną liczbę osób, które władają gospodarstwami rolnymi nieznacznie przekraczającymi minimum obszarowe (określone jako 1 ha przeliczeniowy) i jednocześnie wykonują (formalnie lub nieformalnie, stale lub dorywczo) inne prace lub też nie są zatrudnione i utrzymują się wyłącznie z gospodarstwa rolnego. Oceniając status zawodowy takich osób, zasadnie formułowane są opinie o bezrobociu ukrytym w KRUS¹⁷. W odniesieniu do takich osób dodatkowo uwzględnić należy przepisy ustawy 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy¹⁸. Formułuje ona dwojako przesłanki uzyskania statusu bezrobotnego. Według kryterium dochodowego, za bezrobotnego może być uznana osoba, która nie uzyskuje miesięcznie przychodu przekraczającego połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego w 2010 r. na kwotę 658,50 zł miesięcznie. Jednocześnie ustawa stanowi, że bezrobotnym nie jest osoba będąca właścicielem lub posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych prze-

¹⁵ Zob. orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości: sygn. akt 312/85 (1986), ECR 4039; sygn. akt 152/79 (1980), ECR 1595.

¹⁶ Bruksela, 18 listopada 2010 r., KOM (2007), 722 – wersja ostateczna: www.eurolex.pl (10 kwietnia 2011 r.).

¹⁷ Zob. W. Jagła: *Bezrobocie ukryte w KRUS*, „Rzeczpospolita” nr 23(8839) z 29-30 stycznia 2011 r., s. C6.

¹⁸ Dz. U. Nr 99, poz. 1001.

kraczących 2 ha przeliczeniowe. Zauważyć jednak należy, że dochód z 1 ha przeliczeniowego w 2010 r. (zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego) wynosił 1908 zł rocznie, czyli 159 zł miesięcznie. A zatem do uzyskania zgodności w obu przepisach ustalających zasady uzyskania statusu bezrobotnego przez osoby władające gruntem rolnym, konieczne byłoby podniesienie limitu wielkości nieruchomości rolnych do 4 ha przeliczeniowych. Tak więc zmiany systemu podatkowego, zgodnie z konstytucyjną zasadą równości, muszą obejmować także zmiany w przepisach warunkujących uzyskanie statusu bezrobotnego-posiadacza nieruchomości rolnych.

7. Przy dokonywaniu niezbędnych zmian legislacyjnych w sferze podatkowej uwzględnić należy dodatkowe aspekty. Po pierwsze – konieczność wdrożenia uproszczonych form dokumentowania i rozliczania przychodów, po wtóre – zachowania odpowiedniego czasu poprzedzającego zmiany w systemie podatkowym.

7.1. Postulat opodatkowania rolniczej działalności wytwórczej w jednej z możliwych uproszczonych form jest w pełni uzasadniony wobec różnic zakresu i rodzajów rolniczej działalności wytwórczej, form organizacji produkcji rolnej oraz braku wcześniejszych doświadczeń producentów związanych z objęciem rolnictwa podatkami dochodowymi. Uproszczone formy opodatkowania z zasady są łatwiejsze do wdrożenia oraz stosowania, zarówno dla podatnika, jak i organów podatkowych państwa. Z punktu widzenia przedsiębiorców-producentów, rolnych możliwość zastosowania uproszczonych form opodatkowania będzie przemawiać za podjęciem i prowadzeniem legalnej działalności gospodarczej, co w konsekwencji lepiej włączy sferę produkcji rolnej w reguły obrotu powszechnego. Natomiast z punktu widzenia organów podatkowych państwa formy uproszczone opodatkowania cechuje taniość poboru, ograniczone formy kontroli oraz pewne i stałe (choć niezbyt wysokie) dochody budżetowe. Okoliczności te powinny zostać uwzględnione przy doborze sposobu opodatkowania działalności rolniczej.

7.2. Rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego ma charakter systemowy i odnosi się do sfery obowiązków publicznych obywateli. Zasady i tryb uchwalania nowych regulacji doczekały się już utrwalonej linii orzecznictwa Trybunału, która ukształtowała kilka zasad, z których wynika przede wszystkim obowiązek zachowania odpowiedniego okresu *vacatio legis* poprzedzającego wprowadzenie zmian przepisów podatkowych¹⁹. Konieczność zachowania odpowiedniego czasu przed wejściem w życie nowych regulacji związana jest z regułami pewności prawa i zaufania obywateli do państwa, wynikającymi z art. 1 Konstytucji. Trybunał wielokrotnie zwracał uwagę na to, że zasada ta nabiera szczególnego znaczenia w prawie daninowym. W zakresie stosunku prawnopodatkowego władztwo państwa zaznacza się wyjątkowo mocno, stąd gwarancje ochrony prawnej interesów jednostki mają kardynalne znaczenie, jako umożliwiające rozporządzanie przez obywateli swoimi intere-

¹⁹ W tym zakresie Trybunał wypowiedział się najwyraźniej w orzeczeniu podjętym w pełnym składzie 15 marca 1995 r. w sprawie o sygn. akt K. 1/95, OTK 1995, nr 1, poz. 7.

sami życiowymi przy uwzględnieniu regulacji podatkowych, opublikowanych jeszcze przed rozpoczęciem roku podatkowego (kalendarzowego). Konsekwencją tego jest wymóg, aby ustawodawstwo podatkowe znane było podatnikom z odpowiednim wyprzedzeniem przed początkiem roku podatkowego.

8. Ostatnim aspektem, na jaki należy zwrócić uwagę przy omawianiu konsekwencji głosowanego wyroku Trybunału, jest ocena zakresu podmiotowego koniecznych zmian.

Ocena zarówno ekonomicznej żywotności (wielkości) gospodarstw rolnych oraz prowadzonej w nich działalności wytwórczej, jak i osiąganych dochodów przez producentów rolnych i ich rodziny może być dokonana przy uwzględnieniu danych gromadzonych od 2004 r. w ramach europejskiego systemu FADN²⁰ oraz tworzonej na ich podstawie Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych²¹. W świetle dostępnych danych statystycznych zgromadzonych w ramach systemu FADN dotyczących 2009 r., można pokusić się przynajmniej o wstępną ocenę ekonomicznej kondycji gospodarstw rolnych dla potrzeb wprowadzenia kryterium dochodowości. Wynika z niej, że ponad 700 tys. gospodarstw spełnia ekonomiczne wymagania dla uznania ich za towarowe, osiągając dochody porównywalne z innymi sferami produkcyjnymi. Dochody znacznej części producentów rolnych plasują się na średnim poziomie dochodów krajowych, a bynajmniej niemała grupa producentów (ok. 20% ogółu) zdecydowanie ten poziom przekracza. Oznacza to znaczną poprawę zdolności do ponoszenia danin publicznych przez producentów rolnych.

Należy z pewnym ubolewaniem zauważyć, że Trybunał Konstytucyjny, przeprowadzając analizę ekonomicznej kondycji gospodarstw rolnych, nie wykorzystał ani nie powołał w uzasadnieniu do głosowanego wyroku dostępnych w tym zakresie danych statystycznych. Wzięcie ich pod uwagę miałooby istotne znaczenie jako argument uzasadniający uznanie braku zasady równości między producentami rolnymi, które *de facto* legło u podstaw stwierdzenia niekonstytucyjności regulacji prawnej finansowania świadczeń zdrowotnych rolników. Praktyka wykorzystywania danych statystycznych do uzasadnienia dokonywanych zmian była już przez Trybunał Konstytucyjny stosowana i spotkała się z bardzo przychylną opinią zarówno nauki, jak

²⁰ Rozporządzenie Rady EWG nr 79/65/EEC z 15 czerwca 1965 r. w sprawie utworzenia sieci zbierania danych rachunkowych dotyczących zbierania danych rachunkowych dotyczących dochodów i działalności gospodarstw rolnych Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej Dz. Urz. WE, L 109, z 23 czerwca 1965 r.

²¹ Zamieszczone w dalszej części tekstu dane pochodzą z oficjalnych dokumentów publikowanych w 2010 r. przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego: *Analiza skutków zmian we Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych*, Warszawa 2010; *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2009 r. cz. I i cz. II*, Warszawa 2010; *Poziom i struktura dochodów rodzin rolniczych z gospodarstw prowadzących rachunkowość w 2009 r.*, Warszawa 2010.

i praktyki²². Zyskała też aprobatę społeczną. Prawidłowa i jednoznaczna argumentacja jest bowiem szczególnie ważna i oczekiwana w sytuacji, gdy wyrok wprowadza zmiany o charakterze systemowym.

BEATA JEŻYŃSKA

²² Najbardziej znany jest wyrok TK w sprawie obowiązku zapinania pasów bezpieczeństwa w pojazdach – wyrok z 9 lipca 2009 r. sygn. akt SK 48/05 sentencja opublikowana w Dz. U. 2009, Nr 114, poz. 956.